

Секція: Фінанси, страхування та біржова справа: диверсифікація стратегічного портфелю.

Ткачик Ф.П., к.е.н., доцент

кафедри податків та фіскальної політики

Гуцул І.А., к.е.н., старший викладач

кафедри податків та фіскальної політики

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

Сучасна концепція фіскального регулювання інвестиційної діяльності

В сучасних умовах ефективна фіскальна політика цілком здатна прискорити темпи соціально-економічного розвитку держави. Використовуючи фіскальні інструменти в сфері стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання держава може не тільки покращити ступінь освоєння технологічних укладів, а й продукувати соціальні ефекти через зайнятість населення, його освіченість та здатність формувати сприятливе середовище розвитку суспільства загалом. Варто зазначити, що загальна мета стимулювання інвестиційної діяльності полягає у зменшенні податкового зобов'язання платника податку, тобто при оподаткуванні відповідних організацій необхідно послабити фіскальну функцію податків, акцентувавши увагу на регулюючій функції через вироблення та реалізацію системних і стратегічних заходів податкового стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку.

Дослідження актуальних проблем регулювання інвестиційної діяльності за рахунок фіскальних та інших регуляторів знаходяться в епіцентрі уваги низки науковців та фахівців. Тим не менше, серед Нобелівських лауреатів погляди на інвестиційну діяльність зводяться до необхідності її інноваційного освоєння та раціонального регулювання.

Зокрема, О. Бертіль (1977) розглядає інвестиції як засіб від безробіття, дослідник вважає, що інвестиції та заощадження пропорційно залежать від процентної ставки [1], тому інвестиційна діяльність поряд з фіскальним регулюванням має враховувати монетарний регулюючий підхід. Дж. Стігліц (2001) вважає, що приріст інвестицій в модернізацію економіки повинен стимулювати економічну активність та створення робочих місць. Внутрішні інвестиції, обсяг яких доцільно збільшити за рахунок високих ставок оподаткування для заможних верств населення, можуть згенерувати фінансовий фонд для задоволення потреб держави в інвестиціях та забезпечення соціального захисту мало захищених верств населення, в тому числі безробітних [2].

Значну увагу проблемі державного регулювання інвестиційних процесів і формування інвестиційного середовища за умов кризового розвитку приділив свого часу Дж. М. Кейнс, який виділяв у розпорядженні держави важелі як прямої дії у вигляді централізованих капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення, розвиток державного сектора економіки, так і непрямі засоби регулювання інвестиційного середовища – через бюджетну та грошово-кредитну політику [3]. Варто відзначити, що існує два загальноприйнятих методи державного регулювання інвестиційних процесів: пряме і непряме втручання. До форм прямого впливу належать дії держави щодо визначення стратегічних пріоритетів інвестиційної політики та їх виконання за допомогою регулятивних дій, безпосередньо пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Непрямий вплив є комплексним доповненням прямого і включає в себе безпосередньо фіскальне регулювання.

На нашу думку, покращення інвестиційної привабливості держави відбувається, зокрема й посилюються ефекти через використання фіскальних механізмів, що спрямовані на поліпшення умов інвестування.

Мова йде про впорядкування обсягів, якості й напрямів інвестування суб'єктів господарювання всіх форм власності, досягнення рівноваги між попитом та пропозицією на інвестиційному ринку держави та регіону. Така рівновага може досягатися шляхом стимулювання інвестицій, ситуативного стримування інвестиційної активності та стабілізацією інвестиційних потоків [4].

Інвестиційна діяльність, як об'єкт фіскального регулювання, має особливу концепцію, що обумовлює закономірності використання інструментів бюджетно-податкової та митної політики:

1) інвестиційна діяльність являє собою складний довготривалий процес, тому засоби її фіскальної підтримки не можуть обмежуватися інструментами разового характеру;

2) динаміка основних показників реалізації інвестиційного проекту свідчить про необхідність зміни інтенсивності державної бюджетно-податкової підтримки на різних етапах життєвого циклу інвестицій. Найбільша інтенсивність застосування податкових пільг є доцільною на етапі впровадження, коли інвестиції ще не дають віддачі;

3) найбільші резерви фіскального регулювання містяться в оподаткуванні прибутку підприємств та плати за землю, але у випадку стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій особливого значення набувають інструменти податкового стимулювання, вбудовані в конструкцію податку на додану вартість та мита. В контексті цього важливими є митні та податкові пільги. Серед яких сьогодні популяризується наступні: повернення сум мита й податків, сплачених при імпорті сировини, комплектуючих виробів і готових товарів, необхідних для виробництва експортної продукції; звільнення постачальників експортних товарів і послуг на визначений період від сплати податків на частину поточної виручки від експортних операцій; відтермінування

сплати певних податків (в т. ч. інвестиційний податковий кредит); надання пільгових умов щодо амортизаційних відрахувань; створення фонду для погашення витрат від інвестування за кордоном тощо [4];

4) обмеженість фінансових ресурсів держави не дозволяє застосовувати податкові преференції до будь-яких інвестицій. Тому інструменти фіскального стимулювання мають бути зосереджені на тих інвестиціях, які є пріоритетними з позицій національної економіки та суспільного розвитку. Разом з тим, практика підтверджує хибність встановлення пріоритетів за галузевою ознакою. Тому доцільним критерієм для надання податкових пільг є інноваційний характер інвестицій;

5) поряд з первинним інвестуванням, важливе значення має створення заохочувальних умов для реінвестування прибутку, отриманого від інвестиційної діяльності. Тому фіскальна підтримка інвестицій має включати в себе комплекс заходів щодо митно-податкового регулювання корпоративних відносин [5].

Таким чином, активізація інвестиційної діяльності підсилюється за умов стабільності податкового режиму та фіскальної мотивації. В контексті цього, доцільно опрацювати наступні аспекти: зниження ставок оподаткування на певний період для високотехнологічних галузей при моніторингу ефективності таких пільг; диференціації ПДВ для мотивації підприємств, що випускають продукцію з високим ступенем доданої вартості; звільнення від оподаткування частини прибутку, яка реінвестується у модернізацію [6]. Фіскальні заходи мають здійснюватися у напрямку протидії відпливу капіталу за рахунок регулювання трансфертного ціноутворення, запобігання вимиванню інвестиційних ресурсів промислових підприємств. Доцільно законодавчо врегулювати використання у фіскальній практиці інноваційних підходів та

автоматизованих електронних сервісів, що дозволить оперативно подавати податкові декларації і отримувати консультації, звузити можливості корупції, полегшити контроль справляння податків. Нагальною проблемою є раціоналізація і поетапне підвищення ставок екологічного оподаткування з метою мотивації інвестицій у запровадження екологобезпечних технологій. В кінцевому результаті, держава за допомогою фіскального інструментарію в комплексі з іншими регуляторами, має створити сприятливі умови для залучення прямих іноземних інвестицій та активізації інвестиційної діяльності.

Література:

1. Ohlin B. Some Notes on the Stockholm Theory of Savings and Investments II [Text] / Bertil Ohlin // The Economic Journal. – 1937. – Vol. 47. – № 186. – P. 221-240.
2. Stiglitz J. E. The Perils of 2012 [Electronic resource] / Joseph E. Stiglitz. – Mode of access : <http://www.project-syndicate.org/commentary/stiglitz147/English>.
3. Keynes J. M. General Theory of Employment, Interest and Money [Text] / J. M. Keynes // Collected Writings of John Maynard Keynes. – Vol. VII. – London : Macmillari, 1936.
4. Ткачик Ф.П. Митні та податкові регулятори зовнішньоекономічної діяльності / Ф.П. Ткачик, І.А. Гуцул // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць. – 2013. – Випуск 24. – С. 132-137.
5. Корецький О.М. Податкова політика як один із важелів інвестиційної діяльності держави / О.М. Корецький // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Управління». – 2011. – Вип. 3. – С. 265–270.
6. Сухоруков А.І. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України (аналітична записка) / А.І. Сухоруков // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577/>